

“ฉบับที่ 11”

ทอรุ่งศิริรัตยา

จะตอบคำถามเด็กอย่างไรดี

Siraththaya Waldorf School

๐๐ สิริรัตยา

จะตอบคำถามเด็กอย่างไรดี

สวัสดีค่ะ/ครับชาวศิริรัถยาทุกๆท่าน

การช่างซักช่างถามเป็นเรื่องปกติของเด็กๆ แต่เราในฐานะพ่อแม่จะตอบคำถามเด็กๆ อย่างไรดี เพื่อช่วยรักษาการตั้งคำถามของเขาให้คงอยู่ต่อไป และยิ่งทวีความลึกซึ้งเมื่อโตขึ้น วารสารหอรั้งศิริรัถยา ฉบับที่ 11 นี้ เราจึงนำบทความ “จะตอบคำถามเด็กอย่างไรดี” ซึ่งคัดลอกมาจากหนังสือสะพานสายรุ้ง (หน้าที่ 26-30) ซึ่งจัดพิมพ์และจำหน่ายที่โรงเรียนปัญญาโมทย์ มาให้พ่อแม่ได้ทำความเข้าใจถึงการตอบคำถามของเด็กๆ และสามารถนำไปปรับใช้กันได้อย่างเหมาะสม

แล้วพบกันใหม่ในหอรั้งศิริรัถยาฉบับถัดไป ขอขอบคุณมากค่ะ/ครับ

ทีมงานวิชาการ

“ฉบับเดือนพฤศจิกายน 2561”

 การรู้....มิได้หมายถึงเพียงการมีข้อมูล หากเป็นการปรับเปลี่ยน การดลจินตนาการ การใคร่ครวญกับความคิด และปล่อยให้มันถ้ายรูปแบบแก่วิถีคิดรวมทั้งตัวตนของเรา

การเรียนรู้มิได้เป็นเพียงการหาข้อมูลตัวเลข ทว่าเป็นการมีประสบการณ์ภายในต่อสิ่งซึ่งเป็นพื้นฐานของข้อมูลดังกล่าว

วัตถุประสงค์มิใช่เพียงให้การศึกษาเพื่อที่เราจะได้มีความรู้ และทักษะซึ่งจำเป็นต่อการควบคุมสิ่งแวดล้อม หรือจัดการกับปัญหาได้ ไม่ว่าจะหนักหนาเพียงใด แต่พื้นฐานยิ่งกว่านั้นก็คือเพื่อเผชิญกับสิ่งสร้างสรรค์ในโลก ซึ่งตัวเราเองจะก้าวเข้าสู่ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เจฟฟรีย์ เคน

จะตอบคำถามเด็กอย่างไรดี

หลังจากที่พุดูเรื่องรูราวมานี้ได้สักระยะหนึ่ง ถึงวัยประมาณ 3 ขวบ เด็กก็จะเริ่มตั้งคำถามต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่พบเห็น ตั้งแต่เรื่องธรรมดาสามัญอย่าง “ทำไมหมอนถึงไม่มีขา?” ไปจนถึงเรื่องลึกลับของชีวิต ซึ่งบ่อยครั้งผู้ใหญ่อย่างเราก็จะรีบตอบ อย่างเช่น “คนเราคิดคำพูดขึ้นมาได้อย่างไร?”

ข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับคำถามของเด็กก็คือ บ่อยครั้งที่เราพบว่าเด็กถามเรื่องเดิมซ้ำๆ ซากๆ จนเราคร้านที่จะตอบ กระทั่งอาจหงุดหงิดคิดว่าตอบแล้วไม่ฟัง หรือบางครั้งเด็กตั้งคำถามเรื่องหนึ่ง ยังไม่ทันที่เราจะตอบก็มีคำถามที่ 2-3-4 ตามมา ราวกับเด็กไม่ได้ต้องการคำตอบจากเรา

สิ่งที่เด็กต้องการจากเรา ไม่ใช่เพียงข้อมูลหรือคำอธิบายชี้แจง ไม่ใช่เพียงการตอบสนองความอยากรู้ อันดับแรกที่เขาต้องการก็คือ ปฏิสัมพันธ์กับเรา ความใส่ใจจากเรา **สาระของคำตอบจึงมีความสำคัญน้อยกว่าท่วงทำนองของน้ำเสียงและท่าทีของเรา เวลาให้คำตอบแก่เขา** อรรถาธิบายที่เพียบพร้อมไปด้วยข้อมูลความรู้ ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยเฉพาะหากถ่ายทอดด้วยน้ำเสียงที่แห้งแล้ง เย็นชา ห้วน หรือกระด้าง จึงไม่อาจเทียบได้กับคำตอบที่ไม่สมบูรณ์ทว่าอุดมไปด้วยความรัก ความอบอุ่น ความใส่ใจ โยดี “น้ำคำ” ของแม่จะช่วยพุ่มพักเขาตุจเดียวกับที่ “น้ำนม” แม่ช่วยหล่อเลี้ยงเขาในวัยแบเบาะ

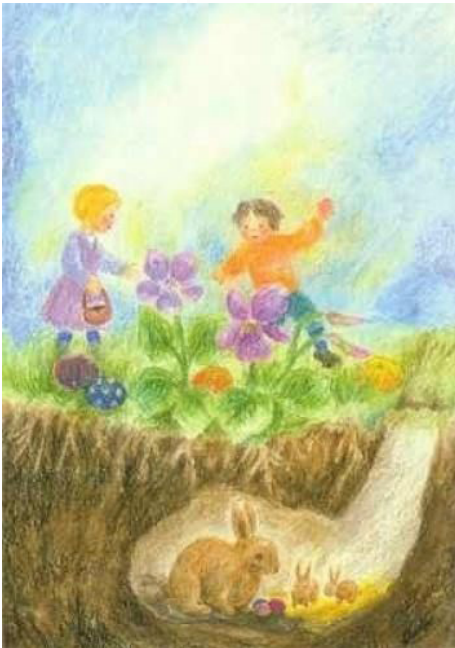
เป็นความเข้าใจผิดอย่างมหันต์ที่คิดว่าเราจะสามารถให้คำตอบแก่เด็กวัยนี้ได้แบบเดียวกับเด็กโต เพียงแต่อธิบายให้เข้าใจง่ายขึ้น เด็กเล็กยังอยู่ในโลกแห่งจินตนาการ ความคิดฝัน บางครั้งเราจะเห็นว่าเขาถามอะไรเราแล้วกลับตอบคำถามของตัวเอง “ทำไมบางวันพระจันทร์ก็กลมใหญ่ บางวันก็เล็ก บางวันก็เหลือจืดเดียว... สงสัยเมฆมาบังมั้ง”

จะเห็นได้ว่าคำตอบที่เด็กให้แก่ตัวเองนั้นเปี่ยมไปด้วยความคิดฝัน เป็นแนวทางบอกให้เรา**รู้ว่าควรตอบคำถามเด็กเล็กอย่างไร** หากเราไปอธิบายว่า “ที่เป็นอย่างนี้ก็เพราะดวงจันทร์หมุนรอบโลก และตำแหน่งที่เปลี่ยนไปในแต่ละคืน ทำให้ด้านสว่างของดวงจันทร์ที่เราเห็นมีขนาดไม่เท่ากัน” แม้คำตอบจะถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ แต่ก็ซับซ้อนต่อระดับความเข้าใจจนอาจไม่มีความหมายอะไรสำหรับเด็ก เขายังต้องการจินตนาการในคำตอบของเราอยู่ ข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ที่มาถึงก่อนเวลา อาจเป็นอุปสรรคขัดขวางการเติบโตของความคิดสร้างสรรค์ในตัวเขาได้

เมื่อเด็กโตขึ้น เข้าสู่วัยประถม เขาจะต้องการเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ของโลกของชีวิตอย่างจริงจังมากขึ้น คำตอบที่มีแต่จินตนาการอย่างเดียวไม่อาจตอบสนองความต้องการของเขาได้อย่างน่าพึงพอใจอีกต่อไป เวลาเขาถามโน่นถามนี่กับเรา สิ่งที่เขาต้องการในวัยนี้ไม่ใช่ “น้ำคำ” ของเราเหมือนช่วงก่อนนี้ แต่เป็น “คำตอบ” ที่ช่วยไขข้อข้องใจของเขาเกี่ยวกับความเป็นไปของสรรพสิ่ง

ทุกวันนี้มีสื่อต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ รายการทีวี ซีดีรอม อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ซึ่งพร้อมพร้อมไปด้วยข้อมูลสารพัดที่จะป้อนให้เด็กได้ทุกเมื่อ และผู้ใหญ่จำนวนมากคิดว่านี่คือสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของเด็กได้อย่างเหมาะสม แต่ทว่าสภาวะสำนึกของเด็กในวัยนี้ยังก้าวไม่ทันกระแสความคิดในยุคสมัยที่เขาถือกำเนิดมาถึงแม้เด็กสมัยนี้จะเกิดมาในยุค IT แต่สภาวะสำนึกของเขาไม่ได้อยู่ในระดับเดียวกับคลื่นความคิดที่พัฒนา IT ขึ้นมา เขาจะต้องย้อนทวนไปตามขั้นตอนวิวัฒนาการของมนุษยชาติเสียก่อนกว่าจะก้าวไปถึงขั้นนั้นได้

สำหรับเด็กเล็กๆ ต้นไม้ ภูเขา ดวงดาวมีชีวิต กระต่าย กวางพูดได้ และล้วนเป็นเพื่อนกับเขา ภาพของดวงจันทร์ในสายตาของเขาคือผู้ให้แสงสว่างนวลใยยามคำคืน ไม่ใช่วัตถุผิวขรุขระที่ไม่มีแสงในตัวเอง การให้ภาพเช่นนั้นแก่เขาก่อนที่สภาวะสำนึกของเขาจะก้าวมาถึงจุดที่ความคิดตั้งกล่าวถือกำเนิดขึ้นมาในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ จะเป็นการทำลายจินตนาการความรู้สึกซึ่งเหมาะสมสำหรับวัยนี้ไปเสีย

เราควรจรรอให้เด็กสำรวจทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ด้วยตัวเอง เมื่อโตขึ้นจนถึงวัยที่เขาสามารถทำความเข้าใจกับความคิดที่เป็นพื้นฐานของทฤษฎีเหล่านั้นได้เสียก่อน จึงจะเป็นเวลาที่เขาพร้อมจะเรียนรู้เรื่องนั้นๆ หากเราให้เขารับรู้เร็วเกินไปก่อนเวลาอันควร ขณะที่เขายังไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ จึงไม่น่าแปลกใจที่ยุควิทยาศาสตร์อย่างทุกวันนี้ กลับเป็นยุคสมัยที่ผู้คนหลงเชื่ออะไรอย่างง่ายดายยิ่งกว่ายุคโบราณเสียอีก ภายใต้อัศจรรย์ที่ว่าผู้เชี่ยวชาญว่าไว้เช่นนั้นเช่นนั้น

เราผ่านการเรียนทฤษฎีสัมพัทธภาพหรือดาราศาสตร์มา โดยที่แทบไม่มีใครเลย แม้กระทั่งในวัยผู้ใหญ่ สนใจจะสืบสวนเกี่ยวกับการคำนวณที่ใช้เมื่อพันปีก่อน อย่างน้อย

เราก็พูดได้ว่า “ฉันเห็นดวงอาทิตย์เคลื่อนที่ด้วยตาของตัวเอง” แต่ทุกวันนี้หลายคนพูดได้เพียงว่า “มีคนพิสูจน์ไว้เมื่อนานมาแล้วว่าดวงอาทิตย์อยู่กับที่ จะเป็นใครก็จำไม่ได้ จะพิสูจน์ได้อย่างไรก็ไม่รู้เหมือนกัน รู้แต่ว่าความจริงเป็นอย่างนี้”

ก่อนจะให้คำตอบแก่เด็ก เราควรพิจารณาว่าคำอธิบายที่แท้จริงมีความหมายต่อเด็กเพียงใด ข้อมูลความรู้สำหรับเด็กมีอยู่เกลื่อนกลาด มีอธิบายสำหรับทุกเรื่อง ที่เด็กอาจต้องการรู้ แต่ข้อมูลประเภทนั้นเช่นผิวเผินเหลือเกิน หลังจากดูภาพประกอบคำอธิบายง่าย ๆ 1-2 หน้า แสดงขั้นตอนคร่าว ๆ ของการทำกระดาษ เด็กก็คิดว่าตนรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับการผลิตกระดาษแล้ว และพลิกหน้าต่อไป ไปดูเรื่องการสร้างปรีamid

การให้ความรู้แก่เด็กโดยวิธีนี้ ทั้งฉาบฉวยทั้งไม่สร้างสรรค์เอาเสียเลย อาจจะทำให้เด็กมีข้อมูลหยาบๆ เกี่ยวกับความรู้ทางทฤษฎีมากมาย แต่ทว่าสูญเสียธรรมชาติในการสังเกตสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นรอบตัวไปเสีย เขาอาจบอกได้ว่าสุริยุปราคาเกิดขึ้นได้อย่างไร แต่ไม่เคยสังเกตว่าข้างแรมดวงจันทร์แหงนทางซีกไหน

วิธีที่ดีที่สุดในการให้ข้อมูลแก่เด็กก็คือ โดยวิธีการและคำอธิบายที่เขาสามารถเข้าใจได้จริงๆ สามารถสังเกตได้ด้วยตนเอง อาจจะโดยการลงมือทำด้วยตนเองได้ก็ยิ่งดี

การสงวนถ้อยคำไว้บ้างในการตอบคำถามเด็ก จะช่วยรักษาการตั้งคำถามของเขาให้คงอยู่ต่อไป หากเขาได้รับคำตอบที่เหมาะสมในวัยเยาว์ คำถามของเขาก็จะยิ่งทวีความลึกซึ้งขึ้นเมื่อโต คงเป็นเรื่องน่าเศร้าหากเด็กกลับตั้งคำถามต่อโลกต่อชีวิตน้อยลงเมื่อโตขึ้น เมื่อเด็กก้าวเข้าสู่วัยรุ่น มีระดับความคิดความเข้าใจสูงขึ้น เขาควรมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะค้นหาสัจจะความเป็นจริงทั้งปวงไปจนถึงรากเหง้า โดยไม่พึ่งพอใจในคำตอบง่ายๆ

เมื่อถึงเวลานั้น คำถามจำนวนมากที่เขาควรมีอยู่ในใจ อาจพบคำตอบได้ก็จากชีวิตเท่านั้น

ณ วัยนี้เขาก็ก้าวมายืนอยู่หน้าธรณีประตูชีวิตแล้ว และชีวิตจะให้คำตอบเขาก็ต่อเมื่อเขารู้จักตั้งคำถามอย่างถูกต้อง

Siraththaya Waldorf Education

www.siraththaya.com

 สิริรัตทยา